

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi/ Kırşehir Ahi Evran University

Sağlık Bilimleri Dergisi/ Journal of Health Sciences

Cilt/Volume: 9 Sayı/Issue: 1 Yıl/Year: 2025

E-ISSN: 2791-7754

Araştırma Makalesi/Research Article

COVID-19 SÜRECİNDE KADINLARIN ÇALIŞMA YAŞAMI VE EV İÇİ BAKIM YÜKÜNDE MEYDANA GELEN DEĞİŞİKLİKLERİN BELİRLENMESİ¹

THE DETERMINATION OF THE CHANGES IN WOMEN'S WORKING LIFE AND DOMESTIC CARE BURDEN DURING COVID-19

Gizem BİLMEZ¹ Ayten ŞENTÜRK ERENEL²

¹ Uzm. Hem., Ufuk Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu, Ankara, Türkiye.

² Prof. Dr., Lokman Hekim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Ankara, Türkiye.

Geliş tarihi/Date
of receipt: 29
May 2024

Kabul tarihi/
Date of
acceptance: 14
Eki 2024

Anahtar
kelimeler:
COVID-19,
Kadın, Toplumsal
cinsiyet eşitliği

Keywords:
COVID-19,
Woman, Gender
equity

Sorumlu yazar/
Corresponding
author:
gzm_erdogan@ho
mail.com

ÖZET

Bu çalışma COVID-19 sürecinde kadınların çalışma yaşamı ve ev içi bakım yükünde meydana gelen değişimin belirlenmesi amacıyla çevirim içi olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada örneklem hesabına gidilmeyip çalışmaya 785 çalışan kadın dahil edilmiştir. COVID-19 sürecinde kadınların %57.3'ü bakım yükünün arttığını, %40.6'sı bakım yükünün değişmediğini ifade etmiştir. Kadınların %22.7'si işten çıkarılma korkusu yaşadığını, %57.7'si yoğun çalışma koşulları ve artan bakım yükünün aile ve iş dengesini olumsuz yönde etkilediğini, %37.1'i süreçten etkilenmediğini ifade etmiştir. Kadınların %20.5'i COVID-19 virüsünden korunmak için ev dışı ikamet etmek durumunda kaldığını belirtmiştir. Kadınların %59'u bu süreçte çalışma biçiminin değiştiğini ifade etmiştir. Araştırma sonucunda, COVID-19 sürecinde kadınların çalışma yaşamı ve ev içi bakım yükünde değişiklik olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda kadınlara yönelik güçlendirici eğitimler planlanması ve kadınların sosyoekonomik açıdan desteklenmeleri önerilmektedir.

ABSTRACT

This study was conducted online, to determine the change in women's work and domestic care burden during the COVID-19 period. In the research, no sample calculation was made, and 785 working women were included in the study. During COVID-19, 57.3% of women stated that their care burden increased, and 40.6% stated that their care burden did not change. 22.7% of women stated that they feared dismissal, 57.7% stated that intense working conditions and increased care burden negatively affected family and work balance, and 37.1% were not affected by the process. 20.5% of women stated that they had to stay outside the home to protect themselves from the COVID-19 virus. 59% of women stated that their working style changed during this period. As a result of the research, it was determined that there were many changes in women's working life and domestic care burden during the COVID-19 period. It is recommended that empowering trainings be planned for women and women be supported socioeconomically.

Atıf için/ To cite: Bilmez, G., & Şentürk Erenel, A. (2025). COVID-19 sürecinde kadınların çalışma yaşamı ve ev içi bakım yükünde meydana gelen değişikliklerin belirlenmesi. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(1), 1-17.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution NonCommercial 4.0 International License.

¹ Bu çalışma, Prof. Dr. Ayten ŞENTÜRK ERENEL danışmanlığında, 04.10.2021 tarihinde tamamlanan, "COVID-19 Sürecinde Kadınların Çalışma Yaşamında Meydana Gelen Değişiklikler ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

İlk olarak Çin'in Wuhan kentinde 2019 yılının sonlarında görülen Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 11 Mart 2020 tarihinde pandemi olarak ilan edilmiştir (WHO, 2020). COVID-19 bulaş hızının yüksek olması nedeniyle hayatın her alanında önemli kısıtlamalar ve yasaklar meydana gelmiştir. Örneğin esnek çalışma veya internet yolu ile uzaktan çalışmaya geçilmiştir. Pandemi sürecinde sosyal ilişkilerin kısıtlanması ve ev ortamından çalışmaya geçilmesi, toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı çalışan kadınların daha fazla olumsuz etkilenmesine neden olmuştur (Zeybekoğlu Akbaş & Dursun, 2020). Ayrıca bu süreçte dünya genelinde kadınlarda işten çıkartılma durumu erkeklere oranla daha fazla olmuştur (United Nations, 2020). COVID-19 sürecinde yapılan çalışmalar, pandemiden nedeniyle yaşanan kısıtlamalar, yasaklar ve evde bakım yükünün artması nedeniyle kadınların erkeklere göre işlerini kaybetme olasılıklarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Coats ve ark., 2022; Collins ve ark., 2021; Farre ve ark., 2021).

Literatürde pandeminin çalışma sürelerinde de değişime neden olduğuna yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Kanada'da yapılan bir çalışmada 2020 yılı şubat ayı ile 2020 yılı nisan ayı arasında kadınların çalışma saatlerinde %34, erkeklerin çalışma saatlerinde %31 oranında azalma olduğu tespit edilmiştir (Lemieux ve ark., 2020). Türkiye'de de durumun farklı olmadığı bilinmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nun küresel salgının Türkiye'de çalışma saatlerine etkisinin araştırıldığı çalışmanın verilerine göre, pandemi sırasında kadınların çalışma sürelerindeki kaybın erkeklere oranla artış gösterdiği saptanmıştır (ILO, 2021). Ev İşçileri Dayanışma Sendikası'nın İstanbul ilinde ikamet eden 30 ev işçisi kadının katılımı ile yapmış oldukları çalışmanın raporunda da COVID-19 katılımcıların pandemi öncesinde gündelik ev işlerinde çalıştıkları, pandemiyle birlikte tamamının işlerini kayb ettikleri, bundan dolayı ekonomik zorluklar yaşadıkları ortaya konmuştur (Güler & Benli, 2020). Ayrıca kadınların ev içi işlere ayırdıkları zamanda artış olduğu belirlenmiştir. 2020 Nisan ayında

Birleşmiş Milletler'in (BM) Türkiye'de 759'u kadın, 749'u erkek 1508 kişiyle yapmış olduğu çalışmada kadınların; %77'sinin evin temizliğine ve düzenine, %28.7'sinin yaşlılara destek vermeye, %60'ının yemek yapmaya, %41'i ev alışverişine pandemi öncesine göre daha fazla zaman ayırdıkları bulunmuştur (Kalaylıoğlu, 2020).

Pandemi süreci kadınların çalışma yaşamı ve ev içi bakım yükü üzerinde olumsuz etkiler meydana getirmiştir (Demir & Taşpınar, 2021; Kalaylıoğlu, 2020; Ünal ve ark., 2021). COVID-19 pandemisi ile birlikte tüm dünyada yaşanan kısıtlamaların kadınların çalışma yaşamı deneyimleri üzerindeki etkilerinin ve ev yaşamına cinsiyet temelli yansımalarının olumsuz yönde olduğu düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde COVID-19 pandemisinde çalışan kadınların yaşadıkları değişikliğin belirlenmesine yönelik birçok konuda ve alanda çalışma bulunmakla birlikte kadınların çalışma ve ev yaşantısına ait sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmüş olması nedeniyle bu çalışma COVID-19 sürecinde kadınların çalışma yaşamı ve ev içi bakım yükünde meydana gelen değişimlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Soruları

1. Pandemi sürecinde kadınların çalışma yaşamında meydana gelen değişiklikler nelerdir?
2. Pandemi sürecinde kadınların ev içi bakım yükünde meydana gelen değişiklikler nelerdir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu çalışma, tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmada örneklem hesabı yapılmamıştır. Örneklem, araştırmaya dâhil edilme kriterlerini karşılayan gönüllü kadınlardan oluşturulmuştur. Araştırmanın evrenini, Türkçe bilen, okuryazar olan, "Facebook, Instagram, Twitter sosyal medya hesaplarından birine sahip olan

pandemi sürecinde herhangi bir işte aktif çalışan 18 yaş ve üzeri kadınlar oluşmuştur. Araştırmada örneklem hesabı yapılmamıştır. Örneklem, araştırmaya dâhil edilme kriterlerini karşılayan, gönüllü kadınlardan oluşturulmuştur. Veri toplama işlemine veri toplama formu sosyal medyadan paylaşılmasına rağmen, geri dönüş olmayıncaya kadar devam edilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın veri toplama süreci haziran ayı sonunda (2021) sonlandırılmıştır. Veri toplama işlemi 26.01.2021- 04.06.2021 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu süreçte veri toplama formu 935 kadın tarafından doldurulmuştur. Ancak formlar değerlendirildiğinde örnekleme dâhil etme kriterlerini karşılamayan ve eksik doldurulmuş formlar olduğu belirlenmiş (çalışmayan kadınların doldurması ve formu eksik doldurmaları gibi), bunlar örneklem dışında tutulmuş (n=150) ve örneklem toplam 785 kadından oluşmuştur. Çalışmanın gücünün belirlenmesinde G*Power 3.1.9.7 istatistik paket programı kullanılmış olup; n=785, $\alpha=0.05$, etki büyüklüğü (w) = 0.11 olmak üzere çalışmanın gücü 0.87 olarak bulunmuştur.

Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri

Çalışmaya dahil edilme kriterleri; kadın olmak, 18 yaşından büyük olmak, aktif bir işte çalışıyor olmak, en az okur-yazar olmak, sosyal medya hesaplarından birine sahip olmak (Facebook, Instagram, Twitter) olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından literatür taranarak hazırlanan Kişisel Bilgi Formu ve COVID-19 pandemisinde kadınların çalışma yaşantısı ve ev içi bakım yükünde meydana gelen değişiklikleri belirlemeyi amaçlayan sorular içeren anket formu kullanılmıştır (Collins ve ark., 2021; Güler & Benli, 2020; Kavas & Develi, 2020).

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan formda, sosyodemografik özellikleri belirlemeye yönelik toplam 11 soru yer almaktadır.

Anket Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan formda, COVID-19 pandemisinde kadınların çalışma yaşamı ve ev içi bakım yükünde meydana gelen değişiklikleri belirlemeye yönelik 10 soru yer almaktadır.

Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmacı tarafından sosyal medya hesaplarından anketin linki paylaşılarak çevrimiçi anket şeklinde toplanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizi IBM SPSS 25.0 istatistik paket programı kullanılarak değerlendirildi. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma) yanı sıra niteliksel verilerin karşılaştırılmasında kıkare testi kullanılmıştır. Fark bulunan durumlarda farklılığın kaynağını bulmak için Post-Hoc Bonferroni düzeltmesi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Sosyal medya hesabı olmayan kadınlara ulaşamaması bu araştırmanın sınırlılıklarındandır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmada Ufuk Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan 28.12.2020 tarihli 2020/58 sayılı etik komisyon izni alınmıştır. Çevrimiçi veri toplama formunun başlangıç kısmına araştırma hakkında genel bilgi verilmiş, katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu belirtilmiştir. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan kadınlar veri toplama formunda araştırmaya katılmaya gönüllü olduklarını beyan ettikten sonra örnekleme dahil edilmişlerdir. Onay verdikten sonra diğer soruları görmüşlerdir. Katılımcıların bilgilendirilmiş onamı onaylamadan veri toplama formunun doldurulması mümkün olmamıştır. Bilgilendirme kısmında ayrıca katılımcıların istedikleri takdirde çalışmanın herhangi bir basamağında ayrılacakları bildirilmiştir. Çevrimiçi olarak toplanan veriler anonim olarak bilgisayar ortamında depolanmıştır.

BULGULAR

Kadınların bazı tanımlayıcı özelliklerinin dağılımı Tablo 1’de yer almaktadır. Kadınların %38.2’si 20-29 yaş gruplarında, yaş ortalaması 34.4 ± 9.6 ’dır. Kadınların %64.6’sı üniversite mezunu, %56.3’ü evli, %48.9’u çocuk sahibi olup, %46.4’ü tek çocukludur. Kadınların %56.6’sının gelir düzeyini orta olarak ifade ettiği belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1

Kadınların Bazı Tanımlayıcı Özelliklerinin Dağılımı

Tanımlayıcı Özellikler	n	%
Yaş Grubu		
20-29 Yaş	300	38.2
30-39 Yaş	268	34.1
40-49 Yaş	153	19.5
≥50 Yaş	64	8.2
Yaş ortalaması	X±SS: 34.4 ± 9.6	
Eğitim Durumu		
İlköğretim	20	2.5
Lise	98	12.5
Üniversite	507	64.6
Lisansüstü	160	20.4
Medeni Durum		
Bekâr	343	43.7
Evli	442	56.3
Çocuk Sahibi Olma Durumu		
Yok	401	51.1
Var	384	48.9
Sahip Olunan Çocuk Sayısı (n=384)		
1	178	46.4
2	172	44.8
3 ve üzeri	34	8.9
Algıladığı Gelir Düzeyi		
Kötü	47	6.0
Orta	444	56.6
İyi	281	35.8
Çok İyi	13	1.7

Tablo 2’de kadınların çalışma yaşantısına ilişkin bazı özelliklerinin dağılımı bulunmaktadır. Kadınların % 98.1’inin sosyal güvencesi olan bir işte çalıştığı, çalışılan sektörler (%11.2) arasında ilk üç sırada sağlık sektörü (%39.7), eğitim sektörü (%25.2), teknik meslekler sektörü

(11.2) olduğu belirlenmiştir. Kadınların %32.7'si 60 ay veya daha kısa süreden beri çalıştığını belirtmiş olup çalışma sürelerinin ortalama 129.8 ± 111.6 ay olarak belirlenmiştir. Kadınların sadece % 9.3'ünün işinden memnun olmadığı, diğerlerinin orta (%46.4) ve iyi (%44.3) düzeyde memnuniyet belirttikleri belirlenmiştir. Kadınların para getiren bir işte çalışma nedeninin başında geçim kaynağı elde etmek gelmektedir (Tablo 2).

Tablo 1

Kadınların Çalışma Yaşamına İlişkin Bazı Özelliklerinin Dağılımı

Tanımlayıcı Özellikler	n	%
Sosyal Güvence		
Var	770	98.1
Yok	15	1.9
Çalışılan Sektör		
Sağlık Sektörü	312	39.7
Eğitim Sektörü	198	25.2
Teknik Meslekler Sektörü	88	11.2
Hizmet Sektörü	60	7.6
Bankacılık Sektörü	50	6.4
Serbest Meslek Sektörü*	16	2.0
Medya Sektörü	11	1.4
Diğer**	50	6.4
Toplam Çalışma Süresi (ay)		
<60 Ay	257	32.7
60-119 Ay	180	22.9
120-179 Ay	115	14.6
≥180 Ay	233	29.7
Çalışma Süresi Ortalaması (ay)	$X \pm SS: 129.8 \pm 111.6$	
Çalışılan Sürede İşten Memnuniyet Derecesi		
Memnun değil	73	9.3
Orta düzeyde memnun	364	46.4
İyi ve çok iyi düzeyde memnun	348	44.3
Çalışma Nedeni		
Geçim kaynağı elde etmek	475	60.5
Kariyer yapmak	310	39.5
Çalışmayı seviyor olmak	408	52.0
Ekonomik olarak bağımsız olmak	612	78.0
Diğer***	15	1.9

*Serbest meslek grubunun içerisinde, butik sahibi, esnaf ve işletme sahibi olanlar yer almaktadır. **Diğer meslek gruplarının içerisinde güvenlik sektörü, hukuk sektörü, bilişim sektörü, inşaat sektörü, sosyolog, sanatçı, tercüman ve danışmanlık meslek guruplarındaki kişiler bulunmaktadır. ***Verilen cevaplar arasında sosyal sorumluluk, çocukları çok sevmek, çocuklarına daha iyi eğitim verebilmek, kendini geliştirip güncel kalmak, daha enerjik hissetmek, kendini gerçekleştirmek ve bilim üretmek cevapları yer almaktadır.

Tablo 3'te kadınlar, %57.3'ü COVID-19 sürecinde bakım yükünün arttığını, %33.5'i iş yerinde çalışma saatlerinin arttığını, %75.4'ü bu süreçte aldıkları ücretin değişmediğini ifade etmiştir. Kadınların %77.3'ü işten çıkarılma korkusu yaşamadıklarını, %57.7'si yoğun çalışma koşulları ve artan bakım yükünün aile ve iş dengesini olumsuz yönde etkilediğini, %20.5'i COVID-19 virüsünden korunmak için ev dışı ikamet etmek durumunda kaldıklarını, %59'u çalışma biçiminde değişim yaşadığını ifade etmiştir (Tablo 3).

Tablo 3

COVID-19 Pandemisinin Çalışma Yaşamı ve Ev İçi Bakım Yüküne Etkisine İlişkin Kadınların Görüşlerinin Dağılımı

COVID-19 Sürecinde	n	%
Evde bakım yükü		
Artan	450	57.3
Azalan	16	2.0
Değişmeyen	319	40.6
İş yerinde çalışma saatlerinde değişim		
Artan	263	33.5
Azalan	262	33.4
Değişmeyen	260	33.1
Alınan ücret		
Artan	38	4.8
Azalan	155	19.7
Değişmeyen	592	75.4
İşten çıkarılma korkusu		
Yaşayan	178	22.7
Yaşamayan	607	77.3
Çalışma koşulları ve bakım yükü artması nedeniyle aile ve iş dengesi		
Olumsuz yönde etkileyen	453	57.7
Olumlu yönde etkileyen	41	5.2
Etkilemeyen	291	37.1
Ev dışı ikamet etmek durumunda		
Kalmayan	624	79.5
Kalan	161	20.5
Çalışma biçiminde değişim*		
Yaşamayan	322	41.0
Yaşayan	463	59.0
Yaşanan değişim(n=463)		
Çevrimiçi/Uzaktan Çalışma	251	54.2
Çalışma Saatlerinde Değişim	80	17.3
İş Yükünde Artma	50	10.8
Esnek/Dönüşümlü Mesai ile çalışma	42	9.1
Bölüm/Yer Değişikliği yaşama	23	5.0
Gelirde Azalma	11	2.4

* “Çalışma biçiminiz değişti mi?” sorusuna ” Evet “ cevabı veren 6 katılımcı yaşanan değişimi belirtmemiştir.

Tablo 4’te yapılan karşılaştırmalarda kıkare testi kullanılmış, fark bulunan durumlarda farklılığın kaynağını bulmak için Bonferroni düzeltmesi (post-hoc) yapılmıştır. Buna göre; “COVID-19 Pandemisi süreci evde bakım yükünüzü etkiledi mi?” sorusuna verilen cevaplar bazı parametreler ile karşılaştırılmıştır. Katılımcıların evde bakım yükleri ile yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$), bakım yükünün en çok 40-49 yaş grubunda artarken, en az 20-29 yaş grubunda arttığı bulunmuştur. Eğitim durumunun evde bakım yükünü etkilediğine dair anlamlı bir fark ($p>0.05$) bulunmamıştır. Katılımcıların medeni durumları ile bakım yükü karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$), bekârlar en çok bakım yüküm değişmedi cevabını verirken, evlilerin en çok bakım yüküm arttı cevabını verdikleri bulunmuştur. Katılımcıların çocuk sahibi olma durumları ile bakım yükleri karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$), çocuk sahibi olanların en çok bakım yüküm arttı cevabını verdikleri bulunmuştur. Katılımcıların çalışma sektörleriyle bakım yükü karşılaştırıldığında arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$), eğitim sektörü çalışanlarının bakım yükünün daha fazla arttığı bulunmuştur. Katılımcıların çalışma süreleri ile bakım yükü karşılaştırıldığında arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$), 10 ve üzeri yıl çalışanlarda bakım yükü artma oranının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 4

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Kadınların Evde Bakım Yükünün Bazı Özelliklerine Göre Dağılımı

COVID-19 Pandemisi Sürecinde		Evde Bakım Yükü						P ^b	χ ²	Fark ^c
		Artan		Azalan		Değişmeyen				
		n	% ^a	n	% ^a	n	% ^a			
Yaş Grubu	20-29 Yaş (n=300) ¹	149	49.7	5	1.7	146	48.7	0.003	χ ² :20.139	1 ile 3
	30-39 Yaş (n=268) ²	154	57.5	8	3.0	106	39.6			
	40-49 Yaş (n=153) ³	105	68.6	3	2.0	45	29.4			
	≥50 Yaş (n=64) ⁴	42	65.6	0	0.0	22	34.4			
Eğitim Durumu	İlköğretim (n=20)	15	75.0	0	0.0	5	25.0	0,381	χ ² :6.389	-
	Lise (n=98)	56	57.1	3	3.1	39	39.8			
	Y.Okul/Üniversite (n=507)	296	58.4	11	2.2	200	39.4			
	Lisansüstü (n=160)	83	51.9	2	1.3	75	46.9			
Medeni durum	Bekar (n=343)	161	46.9	1	0.3	181	52.8	0.000	χ ² :42.648	-
	Evli (n=442)	289	65.4	15	3.4	138	31.2			
Çocuk	Yok (n=401)	187	46.6	5	1.2	209	52.1	0.000</		

a: Satır Yüzdesi, b: Chi-Square Test, n (%), c: Post-Hoc Bonferroni Adjustment

TARTIŞMA

Kadınlar modern toplumlarda çalışma yaşamının her alanında varlığını göstermektedirler. Bununla birlikte COVID-19 pandemisi sürecinde hayatın birçok alanında olduğu gibi çalışma yaşantısında da birçok değişiklik meydana gelmiştir (Nicole & Ross, 2020; Seyhan, 2024). Bu değişimin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin derinleşmesine yol açabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmada, COVID-19 sürecinde kadınların, çalışma yaşamı ve ev içi bakım yükünde meydana gelen değişimlere yönelik görüşleri incelenmiştir.

Çalışmamızda bu süreçte kadınların yarısından fazlası bakım yükünde artış olduğunu belirtmişlerdir. Bu doğrultuda literatürde de kadınların bakım yükünde farklı düzeylerde artış olduğuna ilişkin sonuçlar yer almaktadır (Chauhan, 2021; Eroğlu ve ark., 2020; Günindi Ersöz, 2020). Bu durum pandemi gibi olağanüstü durumların toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı kadınların yükünün artmasına neden olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmamızda kadınların çoğunluğu COVID-19 sürecindeki yoğun çalışma koşulları ve artan bakım yükünün aile ve iş dengesini olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir. Loezar ve arkadaşları (2023) tarafından yapılan çalışmada kadınların COVID-19 nedeniyle iş aile içi ilişkilerde çatışma yaşadıkları bildirilmiştir (Loezar ve ark., 2023). Avusturalya'daki aileleri ele alan bir raporda COVID-19'da kadınların yarısının iş aile dengesini kurmada zorluk çektikleri belirtilmiştir (Families in Australia Survey, 2021). Ülkemizde yapılan çalışmalarda da COVID-19 sürecinin kadınların iş aile dengesini olumsuz etkilediği bildirilmiştir (Kavas & Develi, 2020; TÜSİAD, 2020). Sonuçların benzer olmasının nedeni olarak bu süreçte kadınların toplum içerisinde sahip oldukları rollerinin benzer oluşundan kaynaklandığı söylenebilir.

Çalışmamızda kadınların çoğunluğu bu süreçte çalışma biçiminin değiştiklerini belirtmektedir. Yaşanan değişimler arasında ilk sırada çevrimiçi/uzaktan çalışmaya geçildiği, ikinci sırada çalışma saatlerinin değiştiğini ve üçüncü sırada iş yüklerinin arttığını belirtmektedirler. Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezinin

(DİSK-AR) yapmış olduğu çalışmaya göre kadınların %81'inin çalışma şeklinin değiştiği belirtilmiştir. Yaşanan değişimler arasında ilk sırada dönüşümlü mesaiye geçildiği, ikinci sırada kısa süreli çalışmaya geçişlerin, üçüncü sırada ise çevrimiçi çalışmaya geçişin yer aldığı belirtilmiştir (DİSK-AR, 2020). Tayal ve Mehta (2023) çalışmalarında ise kadınların meslek gruplarının elverişli olma durumuna göre uzaktan çalışmaya geçtikleri belirtilmiştir (Tayal & Mehta, 2023). Çalışma sonuçları bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Sonuçlar pandeminin ülkemizde iş ve yaşam biçimi değişikliğini olduğunun göstermesi açısından önemlidir.

Bu çalışmada kadınların yaş grubuna göre bakım yükü araştırıldığında gruplar arasında fark olduğu, farkın 40-49 yaş grubunda yer alan kadınlar ile 20-29 yaşlar arasındaki kadınlar arasında olduğu belirlenmiştir. Kadınlarda bakım yükü en fazla 40-49 yaş grubunda artarken, en az 20-29 yaş grubunda arttığı bulunmuştur. Sağlam ve arkadaşlarının (2016), yaptığı bir çalışmada çalışmamıza benzer olarak, COVID-19 öncesinde ailede bakım verenlerin çoğunluğunun kadın olduğu ve bakım verenlerin yaş ortalamasının 43 yaş grubunda olduğu saptanmıştır (Sağlam ve ark., 2016). Bu sonuçlar bu yaş grubunun ataerkil yaşam biçimini daha doğal karşılamasından yanı sıra bu yaş grubundaki kişilerin ebeveynlerinin yaş itibari ile bakıma ihtiyaç duymalarından kaynaklanmış olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Kadınların medeni durumlarına göre bakım yükü değişikliği araştırıldığında gruplar arasında fark olduğu, evlilerin bekarlardan daha fazla bakım yükü artışına ilişkin görüş belirttikleri saptanmıştır. Literatürde bakım yükünün medeni duruma göre arttığına dair çalışmaya rastlanmamış olmakla birlikte bu süreçte yaşanan köklü değişimin kadınların bakım yükü üzerinde etkisi olduğu şeklinde yorumlanabilir. Evli kadınlarda ise çocuk bakımı ve ev içi işlerin artması nedeniyle bakım yükünün arttığı söylenebilir.

Kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre bakım yükü değişikliği araştırıldığında gruplar arasında fark olduğu saptanmıştır. Çocuk sahibi olanlar en çok bakım yüklerinin

arttığını, çocuk sahibi olmayanlar ise bakım yükünün değişmediğini ifade etmiştir. Literatürde bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde, COVID-19 sürecinde çocuk sahibi olan kadınların bakım yüklerinin arttığı bildirilmiştir (Collins ve ark., 2021; Del Boca ve ark., 2020; Hızıroğlu ve ark., 2021). Araştırma sonuçlarının benzer olmasının nedeni olarak kadının sahip olduğu toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı çocuk bakımında daha fazla sorumluluk aldığı söylenebilir.

Kadınların çalıştıkları sektör durumlarına göre bakım yükü değişikliği araştırıldığında gruplar arasında fark olduğu, farkın eğitim sektörü ile diğer sektör gruplarında çalışan kadınlar arasında olduğu saptanmıştır. Eğitim sektöründe çalışan kadınların bakım yükünün daha fazla arttığı bulunmuştur. Literatürde bu konuda çalışma bulunamamıştır. Yaşanan pandemi döneminde ülkemizde eğitim-öğretimin çevrimiçi olarak evden devam edilmesi ile kadınların evde bakım yükünün arttığı düşünülmektedir. Eğitim sektöründe yer alan kadınların da evde bakım yükü bu bağlamda arttığı şeklinde yorumlanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada, COVID-19 sürecinde kadınların çoğunluğunun evde bakım yükünün arttığı, artan bakım yükü ile birlikte iş ve ile dengesinin olumsuz yönde etkilediği, en çok evli ve çocuk sahibi olan kadınların bakım yüklerinin arttığı görülmüştür. Tüm bu sonuçlardan yola çıkılarak; COVID-19 gibi yaşamda krizlere neden olabilecek olağanüstü durumlar için; kadınlara güçlendirici eğitimlerin düzenlenmesi, sosyoekonomik destek sağlanması, kadınlar üzerindeki etkileri belirlemek amacıyla farklı coğrafi bölgelerde ve örneklem gruplarında çalışmalar yapılması önerilebilir.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Çalışmanın etik açıdan uygunluğunun değerlendirilmesi için Ufuk Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan 28.12.2020 tarihli 2020/58 sayılı etik komisyon izni alınmıştır.

YAZAR KATKI ORANI

Fikir/kavram: GB, AŞE; Tasarım: GB, AŞE; Veri toplama: GB; Veri işleme: GB, AŞE; Analiz ve/veya yorum: GB; Kaynak tarama: GB; Makalenin yazımı: GB, AŞE; Eleştirel inceleme: GB, AŞE.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

FİNANSAL DESTEK

Herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

HAKEM DEĞERLENDİRMESİ

Dış bağımsız.

KAYNAKLAR

- Chauhan, P. (2021). Gendering Covid-19: Impact of the pandemic on women's burden of unpaid work in India. *Gender Issues*, 38(4), 395. <https://doi.org/10.1007/S12147-020-09269-W>
- Coats, J. V., Humble, S., Johnson, K. J., Pedamallu, H., Drake, B. F., Geng, E., Goss, C. W., & Davis, K. L. (2022). Employment loss and food insecurity - race and sex disparities in the context of COVID-19. *Preventing Chronic Disease*, 19(E52), 1-19. <https://doi.org/10.5888/PCD19.220024>
- Collins, C., Landivar, L. C., Ruppner, L., & Scarborough, W. J. (2021). COVID-19 and the gender gap in work hours. *Gender, Work and Organization*, 28(S1), 101–112. <https://doi.org/10.1111/gwao.12506>
- Del Boca, D., Oggero, N., Profeta, P., & Rossi, M. (2020). Women's and men's work, housework and childcare, before and during COVID-19. *Review of Economics of the Household*, 18(4), 1001–1017. <https://doi.org/10.1007/s11150-020-09502-1>

- Demir, R., & Taşpınar, A. (2021). Koronavirüs pandemisinin kadının yaşamına ve sağlığına yansımaları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(4), 779–789. <https://doi.org/10.18863/pgy.882529>
- Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi (DİSK-AR). (2020). *Covid-19 İşçileri Nasıl Etkiledi?* <https://arastirma.disk.org.tr/?p=515>
- Eroğlu, D., Şahin, D., Seral, G., & Gençay, H. (2020). *Salgında Kadın Olmak*. <https://kadinininsanhaklari.org/wp-content/uploads/2021/02/Salg%C4%B1nda-Kad%C4%B1n-Olmak-Uzun-Rapor-Final.pdf>
- Families in Australia Survey (AIFS). (2021). *Towards Covid Normal Report No. 2: Employment and work–family balance in 2020*. www.abs.gov.au/articles/insights-hours-worked-february-2021
- Farre, L., Fawaz, Y., Gonzalez, L., & Graves, J. (2021). How the Covid-19 lockdown affected gender inequality in paid and unpaid work in Spain. *SSRN Electronic Journal*, 13434. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3643198>
- Güler, C., & Benli, G. (2020). *Ev İşçileri Dayanışma Sendikası (Evid-Sen) Covid-19 Raporu Peki Ya En Alttakiler*. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/382/ekutuphane3.5.2.1.25.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Günindi Ersöz, A. (2020). Bir salgını kadın olarak deneyimlemek: Covid-19 günlerinde ev içindeki yaşamın eşitsiz doğası. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(31), 1510–1522. <https://doi.org/10.31589/joshas.403>
- Hızıroğlu, A. A., Köksal, S., & Uysal, G. (2021). *Covid-19 Pandemisinde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği : Ev İşlerini Kim Yaptı ?* <https://ipc.sabanciuniv.edu/Content/Images/CKeditorImages/20210401-19040880.pdf>

- International Labour Organization (ILO). (2021). *İşsizliğin Ötesinde: Küresel Salgının Türkiye’de Çalışma Saatlerine Etkisi*. https://webapps.ilo.org/wcmstp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_766573.pdf
- Kalaylıoğlu, Y. (2020). *Türkiye’de COVID-19 Etkilerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından Değerlendirilmesi*. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/73989_rgaexecutivesummaryturkish.pdf
- Kavas, B. N., & Develi, A. (2020). Çalışma yaşamındaki sorunlar bağlamında COVID- 19 pandemisinin kadın sağlık çalışanlar üzerindeki etkisi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 84–112. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ulasbid/issue/54857/753236>
- Lemieux, T., Milligan, K., Schirle, T., & Skuterud, M. (2020). Initial impacts of the COVID-19 pandemic on the canadian labour market. *Canadian Public Policy. Analyse De Politiques*, 46(Suppl 1), 55. <https://doi.org/10.3138/CP.2020-049>
- Loezar, H. M., Briones, V. E., Ronda, P. E., & Otero, G. L. (2023). Juggling during lockdown: Balancing telework and family life in pandemic times and its perceived consequences for the health and wellbeing of working women. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(6), 4781. <https://doi.org/10.3390/IJERPH20064781>
- Nicole, B., & Ross, M. (2020). *Why Has COVID-19 Been Especially Harmful For Working Women?* <https://www.brookings.edu/articles/why-has-covid-19-been-especially-harmful-for-working-women/>
- Sağlam, Z., Koç, Z., Çınarlı, T., & Korkmaz, M. (2016). Altmış beş yaş ve üzeri bireylere bakım veren hasta yakınlarının bakım verme yükü ile etkileyen faktörleri belirlenmesi. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 40–60. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jsbs/issue/27924/286110>

- Seyhan, E. (2024). *Covid-19 Krizi ve Kadın İstihdamı ve İşsizliği*. <https://www.keig.org/covid-19-krizi-ve-kadin-istihdami-ve-issizligi/>
- Tayal, D., & Mehta, A. K. (2023). The struggle to balance work and family life during the Covid-19 pandemic: Insights based on the situations of working women in Delhi. *Journal of Family Issues*, 44(6), 1423–1465.
- Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD). (2020). *Covid-19 Krizinin İşletmeler Üzerindeki Etkileri*. <https://tusiad.org/tr/basin-bultenleri/item/10586-covid-19-krizinin-isletmeler-uzerindeki-etkilerinin-anket-sonuclari-aciklandi>
- Ünal, E., Atik, D., & Gözüyeşil, E. (2021). Covid-19 pandemisi ve kadınlar. *Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1–8. <https://doi.org/10.48124/husagbilder.825346>
- United Nations (UN). (2020). *Politika Özeti: Covid-19'un Kadınlar Üzerindeki Etkisi*. <https://turkiye.un.org/tr/49533-genel-sekreterin-politika-%C3%B6zeti-covid-19un-kad%C4%B1nlar-%C3%BCzerindeki-etkisi>
- World Health Organization (WHO). (2020). *Coronavirus Disease 2019 Situation Report 51*. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>
- Zeybekoğlu Akbaş, Ö., & Dursun, C. (2020). Koronavirüs (COVID-19) pandemisi sürecinde özel alanına kamusal alanı sığdıran çalışan anneler. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 78–94. <https://dergipark.org.tr/en/pub/asead/issue/54658/738006>